

Угода про Асоціацію між ЄС та Україною

"Короткий посібник з Угоди про Асоціацію"

Передісторія

У 2014 році Європейський союз та Україна підписали Угоду про Асоціацію (УА), що являє собою новий етап у розвитку європейсько-українських договірних відносин, маючи на меті політичну асоціацію та економічну інтеграцію.

Після підписання політичної частини Угоди про Асоціацію між ЄС та Україною на саміті Україна – ЄС 21 березня 2014 року обидві сторони підписали економічну частину угоди 27 червня 2014 року. Повністю Угода про асоціацію між Україною та ЄС набере чинності після її ратифікації усіма країнами-членами ЄС.

З 1 листопада 2014 року набуло чинності часткове застосування деяких частин Угоди про Асоціацію, а саме: щодо поваги до прав людини, основних свобод та верховенства права; політичного діалогу та реформ; правосуддя, свободи та безпеки; економічної співпраці та співпраці в таких галузях, як охорона навколишнього середовища, інфраструктура та сільське господарство; фінансової співпраці. 15 грудня 2014 року відбулося перше засідання Ради з питань асоціації.

Угода про Асоціацію містить положення про Глибоку та всеосяжну зону вільної торгівлі (ГВЗВТ). ГВЗВТ забезпечить Україні умови для модернізації її торговельних відносин та для економічного розвитку шляхом відкриття ринків та поступової ліквідації митних тарифів та квот, та всеохоплюючого процесу гармонізації законів, норм та правил у різних сферах, пов'язаних із торгівлею. Це створить умови для приведення ключових секторів економіки України у відповідність до стандартів ЄС. Економічна частина Угоди про асоціацію почне частково діяти з 1 січня 2016 року.

Політична асоціація та економічна інтеграція

Угода про асоціацію буде новим етапом у розвитку договірних відносин Україна-ЄС, який передбачає **політичну асоціацію та економічну інтеграцію**, і відкриває шлях до подальших прогресивних перетворень. Угода про асоціацію забезпечує спільне підтримання тісних і тривалих відносин на основі спільних цінностей у повній відповідності до демократичних принципів, верховенства права, належного державного управління, прав і основоположних свобод людини.

- **Широкий спектр галузевого співробітництва.** Амбітна та новаторська Угода – це чітко визначений спосіб використання динаміки відносин між Україною та ЄС для підтримки основних реформ, відновлення і зростання економіки, здійснення державного управління і галузевого співробітництва у більш ніж 30 сферах, таких як енергетика, транспорт, захист навколишнього середовища, співпраця у сфері промисловості та малого і середнього бізнесу, соціальний розвиток і захист, рівноправ'я, захист прав споживачів, освіта, навчання і молодіжна політика, а також культурне співробітництво.

- **Торгівля і суміжні питання (ГВЗВТ).** Тісніша економічна інтеграція завдяки ГВЗВТ стане потужним стимулом до економічного зростання країни. Для цього планується наблизити законодавство, норми та стандарти України до ЄС. Як основний елемент Угоди про асоціацію ГВЗВТ створюватиме можливості для бізнесу в ЄС і в Україні та сприятиме економічній модернізації й інтеграції з ЄС. Це має привести до підвищення стандартів продукції, кращого обслуговування громадян і, найголовніше, готовності ефективно конкурувати на міжнародних ринках.
- **Мобільність.** Угода визнає важливість запровадження, коли для цього прийде час, безвізового режиму для громадян України, якщо будуть наявні умови для належного врегульованого та безпечного руху громадян.

Зміст Угоди про асоціацію

Угода про асоціацію між Україною та ЄС налічує 1200 сторінок і складається з таких частин:

- **Преамбула** як вступна декларація до Угоди, що визначає мету і базові засади Угоди;
- **Сім розділів**, таких як "Загальні принципи", "Політичне співробітництво і зовнішня політика та політика безпеки", "Юстиція, свобода і безпека", "Торгівля та суміжні питання (ГВЗВТ)", "Економічна та галузева співпраця", "Фінансове співробітництво та боротьба з шахрайством", а також інституційні, загальні та прикінцеві положення.
- **43 Додатки**, у яких визначаються нормативні акти ЄС, що мають бути прийняті до визначеної дати, і
- **Три Протоколи.**

Преамбула

У **Преамбулі** викладено найважливіші аспекти відносин між ЄС і Україною, зокрема й прагнення до тісних і тривалих відносин. Хоча Преамбула має необов'язковий вступний характер, вона містить значущі посилання на спільні цінності та визначає рамки всієї Угоди.

Преамбула також містить такі елементи:

- Посилання на спільні цінності, на які спирається ЄС, а саме, демократію, повагу до прав і основоположних свобод людини та верховенство права, які поділяє Україна.
- Посилання на визнання України європейською державою, що має спільну історію та спільні цінності з країнами-членами ЄС.
- Посилання на євроінтеграційні прагнення України. ЄС вітає європейський вибір України, у тому числі зобов'язання побудувати сталу демократію та ринкову економіку.

- Визнання залежності політичної асоціації та економічної інтеграції України з ЄС від стану реалізації Угоди про асоціацію, а також успіхів України у забезпеченні дотримання спільних цінностей, наближення до ЄС у політичному, економічному та правовому аспектах.

Розділ I: Загальні принципи

У **Розділі I** визначаються загальні принципи, які створять основу для внутрішніх і зовнішніх процедур Асоціації між ЄС та Україною, а саме:

- дотримання принципів демократії, прав і свобод людини, верховенства права;
- забезпечення дотримання принципів суверенності та територіальної цілісності, непорушності кордонів і незалежності, а також боротьби з розповсюдженням зброї масового знищення.

Ключовими елементами підтримування та розширення відносин між ЄС і Україною, які утворюватимуть основу таких відносин, є принципи вільної ринкової економіки, належного державного управління, боротьби з корупцією та різними формами транснаціональної організованої злочинності й тероризмом, сприяння сталому розвитку та ефективним багатостороннім контактам.

Розділ II: Політичний діалог і реформи, політична асоціація, співробітництво і зближення у сфері зовнішньої політики і політики безпеки

Розділ II Угоди про асоціацію передбачає посилення політичного діалогу і співробітництва між ЄС і Україною з огляду на поступового зближення у сфері Спільної зовнішньої політики та політики безпеки і Спільної політики безпеки та оборони.

- Розділ II охоплює такі питання як цілі політичного діалогу, діалог і співробітництво щодо внутрішніх реформ, а також зовнішню політику та політику безпеки.
- Угода передбачає низку форумів для проведення політичного діалогу: Самміт Україна-ЄС буде найвищим рівнем політичного діалогу. На міністерському рівні діалог здійснюватиметься у рамках Ради з питань асоціації. Політичний діалог, поміж іншого, буде спрямовано на:
 - поглиблення політичної асоціації, підвищення ефективності й рівня наближеності у сфері політики та безпеки;
 - сприяння міжнародній стабільності й безпеці на основі ефективних багатосторонніх відносин;
 - посилення співробітництва і діалогу з питань міжнародної безпеки та кризового управління, зокрема для реагування на глобальні та регіональні виклики і ключові загрози;
 - посилення орієнтованого на результат і практичного співробітництва для досягнення миру, безпеки і стабільності на європейському континенті;

- підвищення рівня поваги до демократичних принципів, верховенства права і належного державного управління, прав і основоположних свобод людини, у тому числі права національних меншин, недопущення дискримінації людей, які належать до національних меншин, і поваги до різноманіття, а також сприяння посиленню внутрішніх політичних реформ.
- Окрему статтю Розділу II присвячено Міжнародному кримінальному суду із закликом до співпраці між ЄС і Україною у забезпеченні миру та міжнародної справедливості шляхом ратифікації та впровадження Римського статуту Міжнародного кримінального суду і його відповідних інструментів.

Розділ III: Юстиція, свобода і безпека

Розділ III стосується таких питань як верховенство права та повага до прав людини, захист персональних даних, співробітництво у сфері міграції, надання притулку та прикордонного контролю, поведження з робітниками, мобільність робочої сили. рух осіб, відмивання грошей і фінансування тероризму, співпраця у боротьбі з незаконним обігом наркотиків, боротьба зі злочинністю та корупцією, співробітництво у боротьбі з тероризмом, а також співпраця у галузі права.

- У рамках Угоди про асоціацію ЄС та Україна зобов'язуються посилити діалог і співробітництво з питань міграції, надання притулку та прикордонного контролю. Угода визнає важливість запровадження, коли для цього прийде час, безвізового режиму для громадян України, якщо будуть наявні умови для належного врегульованого та безпечного руху громадян.
- Відображено зобов'язання щодо боротьби з організованою злочинністю та відмиванням грошей, скорочення пропозиції та попиту на заборонені наркотичні засоби й посилення співробітництва у боротьбі з тероризмом.
- Заявлено про бажання посилити соціально-культурні контакти.

Розділ IV: Торгові та суміжні питання

Станом на 2014 рік ЄС є важливим торговим партнером України, на якого припадає 35% її зовнішньої торгівлі (більше, ніж на Росію). Тісніша економічна інтеграція у рамках ГВЗВТ буде потужним стимулом для економічного зростання країни. Як основний елемент Угоди про асоціацію, ГВЗВТ створюватиме можливості для бізнесу в ЄС і в Україні та сприятиме реальній економічній модернізації та інтеграції з ЄС. Цей процес має сприяти підвищенню стандартів продукції, кращому обслуговуванню громадян і, найголовніше, готовності ефективно конкурувати на міжнародних ринках.

- Розділ IV Угоди про асоціацію щодо ГВЗВТ присвячено торгівлі та суміжним питанням. Передбачено, що глибока та всеохоплююча зона вільної торгівлі стане інструментом економічної інтеграції.
- У поєднанні з широким процесом наближення законодавства до стандартів ЄС ГВЗВТ забезпечить подальшу економічну інтеграцію у внутрішній ринок Європейського Союзу. Це означає ліквідацію майже всіх тарифів і бар'єрів у сфері торгівлі товарами, надання послуг і здійснення інвестицій (особливо в енергетичній галузі). Коли Україна прийме відповідні правила ЄС, останній

надасть доступ до ринків, наприклад, у таких галузях як державні закупівлі чи важка промисловість.

- ГВЗВТ забезпечить сприятливий клімат для економічних відносин між Україною та ЄС. Будуть створені нові торгові та інвестиційні можливості, стимулюватиметься конкуренція. Усе це є життєво важливим для реструктуризації та модернізації економіки. Що стосується наслідків скасування митних зборів після підписання ГВЗВТ, то, як показує досвід, ця короткострокова втрата повністю окупиться збільшенням доходів, які держава матиме від непрямих податків, які сплачуватимуть компанії, що використовуватимуть нові можливості ринку, а також загальним поліпшенням економічної ситуації. На додаток до коштів міжнародних фінансових організацій ЄС надавав або надаватиме підтримку бюджетних витрат на правові та інституційні реформи у пов'язаних з торгівлею сферах. ГВЗВТ забезпечить зниження тарифів, завдяки чому суб'єкти підприємницької діяльності з обох сторін зможуть економити приблизно 750 млн. євро на рік (за умови скасування більшості мит).

Розділ V: Економічне та галузеве співробітництво

Розділ V містить 28 глав, що стосуються енергетичної співпраці, макроекономічного співробітництва, управління державними фінансами, оподаткування, статистики, екології, транспорту, співробітництва у космічній сфері, науково-технічної співпраці, промислової політики та політики підприємств, видобувної та металургійної промисловості, фінансових послуг, корпоративного права, корпоративного управління, бухгалтерського обліку й аудиту, інформаційного суспільства, аудіовізуальної політики, туризму, сільського господарства та розвитку сільських районів, рибальства і морської політики, річки Дунай, захисту прав споживачів, співробітництва у сфері зайнятості, соціальної політики та політики рівних можливостей, охорони здоров'я, освіти, навчання і молоді, культури, спорту і фізичної активності, громадянського суспільства, транскордонного та регіонального співробітництва, участі у проектах і програмах європейських агенцій на основі поступового наближення законодавства України до правил ЄС, а також, де доцільно, до міжнародних норм і стандартів.

Розділ VI: Фінансове співробітництво і боротьба з шахрайством

Європейський Союз і країни-члени ЄС залишаються найбільшим донором України: починаючи з 1991 року, допомога, забезпечена лише Європейським Союзом, становить понад 3 млрд. євро. В самому лише 2015 році допомога Україні становила 200 млн. євро. Це частина зобов'язань, взятих на себе ЄС та міжнародними фінансовими інституціями, з надання більш ніж 12 млрд. євро для підтримки макро-стабілізації економіки та реформ в Україні.

- Україна зможе отримати переваги від фінансової допомоги ЄС завдяки існуючим механізмам та інструментам фінансування для досягнення цілей Угоди про асоціацію.
- Майбутні пріоритетні сфери фінансової допомоги ЄС Україні будуть визначені у відповідних індикативних програмах, що відобразатимуть узгоджені ЄС і

Україною пріоритети політики. Індикативні суми допомоги враховуватимуть потреби України, можливості галузі та стан проведення реформ.

- Допомога ЄС реалізовуватиметься у тісному співробітництві та координації з іншими країнами-донорами, організаціями-донорами та міжнародними фінансовими організаціями, а також відповідно до світових принципів ефективності допомоги. Інвестиції міжнародних фінансових організацій можуть бути збільшені за допомогою Інвестиційного фонду сусідства, в якому має право брати участь Україна. Цей Фонд покликаний мобілізувати додаткові кошти для покриття інвестиційних потреб України на розбудову транспортної та енергетичної інфраструктури, забезпечення охорони навколишнього середовища і вирішення соціальних питань (наприклад, будівництво шкіл або лікарень).
- Угода передбачає, що ЄС і Україна застосовуватимуть ефективні заходи для недопущення шахрайства, корупції та будь-яких інших незаконних дій, а також боротьбу з ними.

Розділ VII: Інституційні, загальні та прикінцеві положення

Угода про асоціацію передбачає спеціальне інституційне утворення для відносин ЄС та України.

- На найвищому рівні проводитиметься Самміт ЄС-Україна, що забезпечуватиме діалог найвищого рівня і платформу для зустрічей президентів.
- На міністерському рівні діалог проходитиме у рамках Ради з питань асоціації, яка зможе проводити зустрічі у будь-якому форматі. Рада з питань асоціації буде уповноважена приймати обов'язкові до виконання рішення.
- Допомогу Раді з питань асоціації у виконанні її обов'язків надаватиме Комітет з питань асоціації, у рамках якого буде створено підкомітети з галузевого співробітництва. На зустрічах в особливому форматі Комітет з питань асоціації розглядатиме конкретні питання ГВЗВТ.
- Угода про асоціацію передбачає і парламентську співпрацю, зокрема, шляхом створення Парламентського комітету з питань асоціації, який забезпечить майданчик для зустрічей та обміну думками депутатів Європейського парламенту та Верховної Ради України.
- Угода про асоціацію також сприятиме проведенню регулярних зустрічей з представниками громадянського суспільства. Для цього буде створено Платформу громадянського суспільства, яка матиме змогу надавати рекомендації Раді з питань асоціації.

Для забезпечення належного виконання текст Угоди містить такі загальні та кінцеві положення:

- Одне з ключових положень, на яке спирається Угода про асоціацію, визначає засади поступового наближення законодавства України до норм і стандартів ЄС. Встановлюються конкретні строки для узгодження українського законодавства з відповідним законодавством ЄС, які коливаються у межах від 2 до 10 років після набуття Угодою чинності.
- Угода передбачає концепцію динамічного зближення, оскільки законодавство ЄС не є статичним і постійно розвивається. Тому процес наближення матиме динамічний характер, а його темп повинен відповідати основним реформам в ЄС, але пропорційно здатності України реалізувати таке наближення.
- Для перевірки виконання встановлених зобов'язань Угода містить спеціальні положення щодо здійснення моніторингу, який у цьому контексті означає контроль застосування і реалізації Угоди про асоціацію. Це означає здійснення постійного оцінювання стану виконання і реалізації заходів та зобов'язань, передбачених Угодою. Процес моніторингу є особливо важливим для ГВЗВТ, оскільки його позитивний результат буде передумовою подальшого відкриття ринків для українських гравців.
- Моніторинг включатиме оцінку наближення законодавства України до законів ЄС (і там, де доцільно, до міжнародних інструментів) відповідно до Угоди про асоціацію.
- Угода передбачає і механізм вирішення спорів, який використовуватиметься, якщо якась зі сторін не виконає свої зобов'язання. У частині ГВЗВТ передбачений додатковий обов'язковий механізм вирішення спорів, пов'язаних з торгівлею, у вигляді спеціального протоколу, який спирається на традиційний спосіб вирішення спорів у рамках СОТ.
- Строк дії Угоди про асоціацію між ЄС і Україною необмежений. Водночас протягом п'яти років сторони проведуть комплексний аналіз досягнення цілей Угоди.

Угоду про асоціацію була перекладена 22 мовами ЄС і українською мовою.